

Umsögn vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum um útlendinga, nr. 80/2016, með síðari breytingum (aldursgreining)

Stúdentaráð fagnar frumvarpi þessu og þakkar allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis fyrir beiðni um umsögn ráðsins. Stúdentaráð hefur áður veitt [umsögn](#) vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum um útlendinga nr. 80/2016, með síðari breytingum (aldursgreining með heildstæðu mati) og vill ráðið undirstrika afstöðu sína enn fremur.

Stúdentaráð er fylgjandi markmiði frumvarpsins um að það skuli breyta framkvæmd aldursgreininga þannig að framkvæmdin fari fram með heildstæðu mati í stað líkamsrannsóknar út frá tannþroska. Slíkar rannsóknir eru mjög umdeildar í fræðasamfélaginu, eins og farið verður nánar út í hér að neðan vegna nýrra tilmæla Evrópuráðsins, og þá sérstaklega vegna ónákvæmni niðurstaðna sem og siðferði þeirra. Þá telur ráðið það brýnt að mælt verði fyrir um í lögum að það sé óheimilt með öllu að beita skoðun á þroska kynfæra sem aðra aðferð við aldursgreiningu, eins og hefur tíðkast í Danmörku.

Velferð og hagsmunir barna skulu vera höfð að leiðarljósi og tryggja verður að þau fái viðeigandi stuðning. Þá þarf það einnig að vera öruggt að barn og/eða þau sem gæta hagsmunum þess séu vel upplýst og þeim leiðbeint á sem skýrastan hátt um það hvers vegna og hvernig viðkomandi skuli gangast undir aldursmat og þá aðferð sem beitt verður.

Stúdentaráð tekur undir að líkamsrannsókn skuli vera allra síðasta úrræðið sem notast er við og að það þurfi að liggja fyrir haldbær rök fyrir því að grípa til þeirra. Það skal tryggja réttindi barna og ungmenna í leit að hæli, sýna mannúð, skilning og virðingu.

Árétting vegna málþings 29. mars 2019 sem vísað er til í greinargerð:

Í greinargerð frumvarpsins er vísað til málþings um framkvæmd aldursgreiningar á flóttabörnum sem fór fram þann 29. mars 2019. Vísað er í Tomáš Boček, sérstakan fulltrúa Evrópuráðsins í málefnum flóttamanna, sem á málþinginu fordæmdi íþyngjandi aðferðir við aldursgreiningar sem hefðu þungbær og margvísleg áhrif á börn og ungmenni.

Í umsögn réttartannlækna nr. 573 vegna frumvarpsins er þvertekið fyrir að það hafi átt sér stað og sérstaklega tekið fram að fulltrúi stúdenta hafi einn séð um fordæmingar á fundinum. Stúdentaráð furðar sig verulega á þessari staðhæfingu, vísar henni á bug og telur nauðsynlegt að leiðrétta hana. Í umræddri umsögn kemur eftirfarandi fram:

„Í greinargerð er vísað í málþing hér á landi um framkvæmd aldursgreininga á flóttabörnum 29. mars 2019. Meðal framsögumanna var Tomáš Boček. Það er rangt að hann hafi á fundinum „fordæmt íþyngjandi aðferðir við aldursgreiningar sem geti haft þungbær áhrif á líkamlegan, tilfinningalegan og sálrænan þroska barna“. Fulltrúi stúdenta sá einn um fordæmingar á fundinum. (...)“

Stúdentaráð Háskóla Íslands

Þetta er í besta falli villandi og í versta falli rangt. Því til stuðnings vísar Stúdentaráð í málþingið en upptaka þess er aðgengileg [hér](#) og hvetur ráðið nefndarmenn til þess að horfa á fundinn, sem var upplýsandi og mikilvægur. Stúdentaráð bendir sérstaklega á eftirfarandi tímapunkta fundarins og ummæli annarra framsögumanna sem ráðið telur varpa ljósi á hve sérkennilegt það er hjá umsagnaraðilum umsagnar nr. 573 að mála þessa mynd af fundinum. Einnig vekur Stúdentaráð athygli á eftirfarandi atriðum fundarins til stuðnings afstöðu sinni gegn tanngreiningum á fylgdarlausum börnum og ungmennum:

1. Framsaga Tomáš Boček, sérstakur fulltrúi Evrópuráðsins í málefnum flóttamanna:

- a. 28:50: Boček tekur fram að aldursmat sé notað til að ákvarða *aldursbil*, en ekki nákvæman aldur, vegna nákvæmni þess.
- b. 29:35 - 30:30: Boček tekur fram að læknisfræðilegt mat á aðgerðum hafi verið gagnrýnt vegna skorts á vísindalegum grundvelli og áreiðanleika vegna tilheyrandi áhættu á tilviljunarkenndum niðurstöðum. Enn fremur nefnir hann að rannsóknirnar séu ágengar og geti valdið líkamlegum og andlegum skaða, og nefnir sérstaklega skoðun á þroska kynfæra.
- c. 34:30: Boček tekur fram að mælt sé með því að ríki noti fyrst og fremst heildrænt mat með áherslu á viðtöl og aðrar aðferðir sem eru ekki eins ágengar og líkamlegar rannsóknir.
- d. 36:18: Boček segist viss um að aðgerðaáætlun og útlistun mannréttindareglanna sem hann nefndi „muni hvetja og leiðbeina Íslandi við að koma á og taka upp málsmeðferð sem byggir á réttum forsendum, sé barnvæn og upplýst af þekkingu og gögnum.

2. Framsaga Önnu Finnbogadóttur, lögfræðingur í málefnum umsækjenda um alþjóðlega vernd hjá Rauða krossinum á Íslandi:

- a. 01:04:30 – 01:05:57 Rauði krossinn á Íslandi hefur gert alvarlegar athugasemdir varðandi aldursmat sem fela í sér skort á heildstæðu mati á aðstæðum einstaklingana sem gangast undir rannsóknirnar. Anna segir þau hafa gagnrýnt notkun tanngreininga við aldursmat. Þá hafi Rauði krossinn á Íslandi bent á, með vísan til alþjóðastofnana eins og Evrópuráðið og sérfræðinga, að tanngreiningar séu ónákvæmar, óáreiðanlegar og jafnvel siðferðilega vafasamar.
- b. Til viðbótar hafi Rauði krossinn á Íslandi gagnrýnt skort á úrræðum í tengslum við málsmeðferð aldursgreininganna sem og úrræði til að véfengja niðurstöðu aldursgreiningarinnar sjálfar.

3. Jóna Þórey Pétursdóttir, forseti Stúdentaráðs Háskóla Íslands 2019-2020:

- a. 01:17:19 - 01:23:54: Erindi Jónu Þóreyjar sneri í meginatriðum að vanköntum við aðkomu Háskóla Íslands að rannsóknunum. Nánar tiltekið þeirri staðreynd að jafnréttisnefnd háskólaráðs hafi ályktað gegn framkvæmd samninganna og að rannsóknirnar hafi farið fram án fullnægjandi regluverks og samninga við Háskóla Íslands. Einnig þeirri staðreynd að vísindasiðanefnd skólans hafi talið að ef málið myndi falla undir valdsvið nefndarinnar væri óvíst að rannsóknirnar stæðust

vísindasiðareglur skólans. Lagði hún áherslu á að fræðilegar vísindarannsóknir innan Háskóla Íslands eigi að fara fram undir miklu strangari siðferðisreglum, en svokallaðar þjónusturannsóknir sem fullyrt hafði verið að tanngreiningar væru, og í því samhengi benti hún á að niðurstöður tanngreininga hafi verið birtar sem fræðirannsókn í Tannlæknablaðinu.¹

- b. Þá ræddi hún þversögnina í því að rannsakendur og starfsfólk við Háskóla Íslands á öðrum sviðum, t.d. Hugvísindasviði, Menntavísindasviði og Félagsvísindasviði, rannsaki stöðu flóttafólks og hælisleitenda, oftast með það að markmiði að varpa betur ljósi á stöðu þeirra svo hægt sé að gera betur í málefnum þess fólks, á sama tíma og Háskóli Íslands hafði þessu tanngreiningar hlutverki að gegna í umsóknarferli þeirra. Starfsfólk og doktorsnemar á þessum [sviðum mótmæltu opinberlega þátttöku Háskóla Íslands í rannsóknunum](#). **Rétt er að taka fram að síðan þá hefur Háskóli Íslands ekki endurnýjað samning við Útlendingastofnun um framkvæmd rannsókna og því hætt framkvæmd þeirra.**
- c. Að öðru leyti byggði erindi Jónu Þóreyjar á gögnum og afstöðu alþjóðlegra stofnana sem hafa gagnrýnt rannsóknirnar, rétt eins og gert var í öðrum erindum, t.a.m. erindi Tomáš Boček.

4. Að öðru leyti vekur Stúdentaráð athygli nefndarmanna aftur á erindi Önnu Finnbogadóttur og erindi Olga Kostenko, verkefnisstjóra *Parliamentary Campaign to End Immigration Detention of Children* og ráðherra *PACE Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons* hjá Evrópuráðinu:

- a. [12:20](#) Kostenko tekur skýrt fram að sumar aðferðir við aldursgreiningar brjóti gegn réttindum barna.
- b. [14:14 – 14:55](#) Kostenko segir PACE nefndina vera fylgjandi frumvarpinu sem er til umræðu á málþinginu og segir að með samþykki þess verði nálgunin heildræn og fari ekki í bága við réttindi barna.
- c. [01:10:54 - 01:11:05](#) Anna segir það vera álit Rauða krossins á Íslandi að það sé ekki verið að beita heildrænni nálgun þegar kemur að aldursgreiningum hérlendis.

Málþingið var mikilvægt og gott framtak af hálfu flutningsmanns frumvarpsins og ítrekar Stúdentaráð þá vinsamlegu ábendingu að nefndarmenn horfi á fundinn, sbr. streymið hér að ofan.

Lokaorð

Stúdentaráð stendur fyrir jafnrétti og er alfarið mótfallið aðgerðum, sem þessum, sem boða óréttlæti og óvissu fyrir fólk sem óskar eftir því að setjast að á Íslandi. Í hópi þeirra eru ungmenni og börn sem hér geta stundað nám og auðgað samfélagið okkar. Ráðið undirstrikar að Ísland eigi að opna enn frekar faðminn og styðja betur við innflytjendur og aðra hópa sem eru í viðkvæmri stöðu.

¹ [Tannlæknablaðið](#), 1. tbl. 2013, bls. 14-21.

Stúdentaráð Háskóla Íslands

Þá vill ráðið hvetja allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis til að taka skýra afstöðu með mannúð og gegn núverandi framkvæmd á aldursgreiningum á fylgdarlausum börnum og ungmennum sem hefur viðgengist alltof lengi.

Fyrir hönd Stúdentaráðs Háskóla Íslands

Isabel Alejandra Díaz
Forseti Stúdentaráðs Háskóla Íslands